

Nr 11.

Ankom till riksdagens kansli den 4 mars 1915 kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tilläggspension till förre stationskarlen vid statens järnvägar O. Lundgren.

I en den 5 februari 1915 till riksdagen avlåten, till bankoutskottet hänvisad proposition nr 28 har Kungl. Maj:t, under återopande av bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att förre stationskarlen vid statens järnvägar *Olof Lundgren*, vilken jämlikt lagen den 4 juli 1910 angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar uppbär pension med 671 kronor för år, må därutöver från och med år 1916 under sin återstående livstid åtnjuta en årlig tilläggspension av 192 kronor, att utgå av trafikmedel.

Ovan omnämnda statsrådsprotokoll innehåller följande yttrande i ärendet av departementschefen:

»Uti en till Kungl. Maj:t ingiven skrift har förre stationskarlen vid statens järnvägar *Olof Lundgren* anhållit om förhöjning i den jämlikt lagen angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar den 4 juli 1910 till honom utgående pension.

Till stöd för denna ansökan har *Lundgren* i berörda skrift anfört följande.

Ansökan av f.
stationskarlen
O. Lundgren.

Lundgren vore född den 25 september 1849 och antogs såsom stationskarl vid Hudiksvall—Näsvikens järnväg den 15 augusti 1873. Då riksdagen beslöt anläggandet av statsbanan Hudiksvall—Ljusdal mot villkor, att förstnämnda järnväg överläts till staten, antogs han den 1 oktober 1888 till ordinarie stationskarl vid statens järnvägar med en lön av 600 kronor för år, vilken lön han innehaft till

Bihang till riksdagens protokoll 1915. 8 saml. 9 häft. (Nr 11—13.)

år 1908, då han genom löne reglering erhö11 1,140 kronor. Den 1 oktober 1912 måste han på grund av fyllda 63 år avgå från denna sin tjänst, vilken han, som han trodde, skött till sina förmäns belåtenhet och utan att någon gång hava varit bestraffad. Vid avgången ur tjänsten erhö11 han en pension av endast 671 kronor, utgörande en inkomstminskning för honom av icke mindre än 874 kronor om året. Av hans fyra barn hade en dotter blivit krympling vid 3 års ålder, varför han måst lägga ut stora summor för henne till läkarbehandling, bad o. d., tills hon vid 17 års ålder avlidit. Även en yngre son hade kostat honom ganska mycket, vilket allt gjort, att han av sin lilla lön ej kunnat i vidare mån spara något för ålderdomen, än att han genom egnahemslån lyckats få eget hus, vars hyror dock knappt förslogo till räntor, skatter och dylika utgifter. Då han nu ej längre förmådde att genom annat arbete förtjäna något, hade han helt och hållet blivit hänvisad att försörja sig och sin hustru på den lilla pension han nu innehade.

Åberopande att 1914 års riksdag, efter motion i andra kammaren, beviljat en hans f. d. kamrat vid Hudiksvall—Näsvikens järnväg, förre stationsmästaren P. Tollstedt, en tilläggs pension, framhåller Lundgren, att han beträffande tjänstgörings- och pensionsförhållanden vore i samma ställning som Tollstedt.

På grund av det sålunda anförda har Lundgren anhållit, att han måtte i likhet med förre stationsmästaren Tollstedt komma i åtnjutande av tilläggs pension till belopp i proportion till vad riksdagen ansett skäligt tilldela den senare.

Liknande pensionsfråga vid 1914 års senare riksdag.

Med anledning av vad Lundgren anført beträffande av riksdagen beviljad tilläggs pension till förre stationsmästaren Tollstedt må i detta sammanhang följande därom meddelas.

I en vid 1914 års senare riksdag inom andra kammaren väckt motion (nr 83) hade hemställt, att riksdagen måtte besluta, att den till Tollstedt utgående pension måtte från och med år 1915 höjas från 819 till 1,200 kronor.

Till stöd för denna framställning hade motionären åberopat motive ringen till en vid 1914 års förra riksdag inom andra kammaren väckt motion (nr 172).

I sistnämnda motion anfördes, bland annat, följande:

»Förre stationsmästaren P. Tollstedt, född den 8 april 1842, antogs som stationskarl vid Hudiksvall—Näsvikens järnväg den 24 oktober 1864 och befordrades till förman därstädes den 1 maj 1870. Då riksdagen beslöt statsbanan Hudiksvall—Ljusdal mot villkor, att nämnda järnväg överläts på staten, överflyttades Tollstedt till statens järnvägar som tillförordnad stationsföreståndare vid Fredriksfors och befordrades till stationsmästare vid samma station den 1 oktober 1888 mot en lön av 900 kronor. År 1894 höjdes lönen till 960, år 1902 till 1,080, år 1905 till 1,200 samt år 1908 till 1,500 kronor. Den 1 april 1912, således vid 70 års ålder, avgick han ur tjänsten med en pension av 819 kronor.»

I skrivelse den 6 augusti 1914 (nr 109) meddelade riksdagen, att Tollstedt enligt inhämtade upplysningar innehaft ordinarie anställning

såsom järnvägstjänsteman så lång tid, att han, med tillämpande av de utav 1913 års riksdag antagna bestämmelser angående förbättrade pensionsvillkor för viss personal, som i anledning av statens inköp av enskilda järnvägar övergått i statens järnvägars tjänst, bort komma i åtnjutande av sådan pensionsförhöjning, som motionären föreslagit. Då det syntes riksdagen skäligen, att jämväl Tollstedt bereddes motsvarande förmåner, vilka tillerkänts nu berörda personal, hade riksdagen beslutat, att den till Tollstedt utgående pensionen finge från och med år 1915 höjas från 819 kronor till 1,200 kronor.

Över Lundgrens nu ifrågakvarande ansökan har järnvägsstyrelsen avgivit infortrat utlåtande den 23 november 1914 och därvid anført följande.

Järnvägs-
styrelsen.

I ärendet verkställd utredning hade givit vid handen, att Lundgren, vars uppgift om att han den 15 augusti 1873 antagits i ordinarie tjänst vid Hudiksvall—Näsvikens järnväg icke kunnat till fullo styrkas, åtminstone sedan år 1874 haft ordinarie anställning vid nämnda järnväg, intill dess den övertogs av staten den 1 oktober 1888, samt att han därefter intill den 1 oktober 1912 innehåft stationskarlstjänst vid statens järnvägar. Lundgren hade alltså innehåft ordinarie anställning såsom järnvägstjänsteman under så lång tid, att han med tillämpande av de utav 1913 års riksdag antagna, genom nådigt brev den 13 juni 1913 meddelade bestämmelser angående förbättrade pensionsvillkor för viss personal, som i anledning av statens inköp av vissa enskilda järnvägar övergått i statens järnvägars tjänst, skulle komma i åtnjutande av en fyllnadspension, motsvarande två tredjedelar av skillnaden mellan den honom tillerkända pensionen, 671 kronor, och den till stationskarl jämlikt pensionslagen den 4 juli 1910 utgående högsta pensionen, 958 kronor, eller sålunda 192 kronor. Då det syntes styrelsen vara skäligen, att jämväl Lundgren bereddes motsvarande förmåner, som tillerkänts nu berörda personal, har styrelsen — som jämväl åberopat den av riksdagen beviljade pensionsförhöjningen åt förre stationsmästaren Tollstedt — hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att den till Lundgren utgående pension av 671 kronor finge från och med år 1916 höjas till 863 kronor.

I ett den 5 december 1914 i ärendet avgivet utlåtande har statskontoret förmålt sig icke hava annat att erinra mot vad järnvägsstyrelsen i ärendet föreslagit, än att, då Tollstedt, vilken i förevarande avseende vore likställd med Lundgren, finge tillgodonjuta pensionsförhöjning från och med år 1915, det syntes kunna ifrågasättas, huruvida icke även Lundgren skulle kunna från samma tidpunkt få uppbära den för honom föreslagna förhöjningen.

Statskontoret.

1913 års riksdags åberopade beslut angående förbättrade pensionsvillkor för viss personal, som i anledning av statens inköp av enskilda

Departements-
chefen.

järnvägar övergått i statens järnvägars tjänst, avsåg endast befattningshavare, som förut tillhört västkustbanan, Malmö—Kontinentens järnväg och Örebro—Köpings järnväg. Ifrågavarande beslut, som tillkom på grund av en kungl. proposition i ämnet och i enlighet med vilket bestämmelser av Kungl. Maj:t meddelats genom nådigt brev den 13 juni 1913, innebar i huvudsak, att vid bestämmande av pensioner och fyllnadspensioner av statsmedel till nämnda befattningshavare jämväl tjänst-år vid respektive enskilda järnvägar enligt vissa grunder skulle få medräknas, något som enligt dittills gällande bestämmelser icke fått ske. Närmare angivet innefattade beslutet till den del, som för bedömande av nu föreliggande pensionsfråga är av intresse, att, därest beloppet av den pension, vederbörande vid avgång ur tjänsten vore berättigad att erhålla från enskilda järnvägarnas pensionskassa, understege beloppet av den pension, han skulle med tillämpning av lagen den 4 juli 1910 angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar hava erhållit av trafikmedel, om han såsom ordinarie tjänstår i statens järnvägars tjänst finge enligt grunder, som kunde av Kungl. Maj:t fastställas, tillgodoräkna sig sin sammanlagda ordinarie tjänstetid vid den enskilda järnvägen och statens järnvägar, i vissa fall finge till honom efter avskedstagandet ur statens tjänst av trafikmedel utbetalas fyllnadspension, motsvarande två tredjedelar av skillnaden mellan sagda båda pensionsbelopp. Beslutet innebar därjämte, att vad sålunda skulle gälla beträffande fyllnadspensioner finge tillämpas å personal, som från ingången av år 1911 eller därefter avgått eller avginge ur tjänsten, dock att sådan fyllnadspension icke i något fall finge utgå för tiden före den 1 januari 1914.

Genom dessa bestämmelser hava statsmakterna visat sig behjärta behovet av förbättrade pensionsvillkor för den enskilda järnvägar förut tillhöriga personal, som efter övergång till statens järnvägars tjänst vid uppnådd pensionsålder icke kunnat erhålla pension fullt motsvarande det belopp, som skulle utgått enligt 1910 års pensionslag, om vederbörandes tjänstår i den enskilda järnvägen fått tillgodoräknas. Ehuru berörda bestämmelser, såsom nyss nämnts, hava avseende å allenast viss personal, torde rättvisa och billighet fordra, att bestämmelserna i de fall, då omständigheterna i övrigt äro ungefär likartade, analogi-vis utsträckas att gälla jämväl för andra tjänst innehavare än de i nämnda riksdagsbeslut avsedda. Ifrågavarande, ovan återgivna bestämmelser kunna visserligen icke direkt tillämpas å Lundgren, då denne lika litet som förutnämnde förre stationsmästaren Tollstedt vid avgången ur statens järnvägars tjänst tillhörde enskilda järnvägarnas pensionskassa. Men enahanda grunder, varå dessa bestämmelser vila, kunna

givetvis, såsom järnvägsstyrelsen föreslagit, vinna analog tillämpning i nu föreliggande fall. Enligt 1913 års riksdagsbeslut skall fyllnadspension utgå till ett belopp, motsvarande två tredjedelar av skillnaden mellan pensionen från nyssnämnda pensionskassa och full pension enligt 1910 års lag, d. v. s. den pension, som enligt nämnda lag skulle utgå, därest vederbörande finge medräkna sin tjänstetid jämväl hos enskild järnväg. I förevarande fall har järnvägsstyrelsen föreslagit, att fyllnadspension må utgå till ett belopp, motsvarande två tredjedelar av skillnaden mellan den Lundgren jämlikt nämnda lag — utan tillgodoräknande av hans tjänstetid hos enskild järnväg — tillerkända pensionen, å ena, samt full pension enligt samma lag i den bemärkelse ovan angivits, å andra sidan.

Den omständigheten, huruvida en numera hos statens järnvägar anställd befattningshavare förut tillhört den ena eller den andra av staten förvärvade enskilda järnvägen, bör rimligen icke i någon mån inverka på frågan om hans rätt till pension av statsmedel, under den självfallna förutsättning dock, att olikhet i fråga om rätt till pension ur enskild pensionskassa ej i de skilda fallen föreligger. Att 1913 års proposition och riksdagsbeslut i ämnet hade avseende å den förutvarande personalen endast vid de ovan angivna enskilda järnvägarna, torde hava sin naturliga förklaring däri, att denna personal veterligen omfattade de enda större grupperna av de statens järnvägars tjänstemän, vilka förut haft anställning hos enskild, av staten övertagen järnväg.

Till den mening, jag här ovan uttalat, har ock 1914 års senare riksdag anslutit sig, då riksdagen beträffande ovannämnde Tollstedt yttrat, att det syntes riksdagen skäligt, att jämväl Tollstedt bereddes motsvarande förmåner, vilka tillerkänts personalen vid västkustbanan. Någon sådan skillnad synes mig ej förefinnas i sakförhållandena mellan berörda fall och det nu föreliggande, att man på den grund vid bedömande av själva huvudfrågan, huruvida tilläggspension bör beviljas eller ej, beträffande Lundgren skäligen kan komma till annat resultat än i fråga om Tollstedt.

Både Tollstedt och Lundgren, som kommo i statens järnvägars tjänst redan år 1888, uppbära sedan sin avgång ur tjänsten pension av statsmedel jämlikt 1910 års pensionslag.

Lundgren, vilken, såvitt upplyst är, fullgjort sin tjänstgöring till förmäns belåtenhet, lever i knappa omständigheter och är, enligt vad som uppgivits, såsom oförmögen till vidare arbete för sin egen och sin hustrus försörjning enbart hänvisad till den pension, han nu åtnjuter.

Beträffande beloppet av pensionsförhöjningen har jag ej något att erinra mot vad järnvägsstyrelsen därutinnan föreslagit. Styrelsens förslag innebär nämligen, såsom ovan redan framhållits, ett analogt tillämpande av de genom 1913 års riksdagsbeslut fastställda grunder för fyllnadspension i de då avsedda fallen. Tilläggs pensionen åt Lundgren skulle enligt denna styrelsens beräkning uppgå till 192 kronor och det Lundgren tillkommande pensionsbeloppet i dess helhet således till 863 kronor.

Vidkommande den tidpunkt, från vilken pensionsförhöjningen bör utgå, ansluter jag mig likaledes till järnvägsstyrelsens mening. Det torde nämligen icke, på sätt statskontoret ifrågasatt, föreligga tillräckliga skäl att frångå den av riksdagen hittills hävdade, i sammanhang med beslutet år 1913 uttryckligen uttalade ståndpunkten, att ändringar i löne- och pensionsförmåner i regel böra träda i kraft först från och med ingången av året näst efter det, under vilket riksdagen fattat sitt beslut. Tilläggs pensionen skulle följaktligen utgå från och med år 1916.»

Utskottet.

Utskottet har icke funnit annat att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag än att billigheten synes fordra, att Lundgren, på sätt jämväl statskontoret ifrågasatt, redan från och med år 1915 kommer i åtnjutande av den föreslagna pensionsförhöjningen.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må medgiva, att förre stationskarlen vid statens järnvägar Olof Lundgren, vilken jämlikt lagen den 4 juli 1910 angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar uppbär pension med 671 kronor för år, må därutöver från och med år 1915 under sin återstående livstid åtnjuta en årlig tilläggs pension av etthundranittiotvå kronor, att utgå av trafikmedel.

Stockholm den 4 mars 1915.

På bankoutskottets vägnar:

THEODOR ADELSWÄRD.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

av första kammaren: herrar *Neiglick, Hedenstierna, Hallin, Wickman, Gustafsson, Roos, Boberg* och *Gelotte*; samt

av andra kammaren: herrar *friherre Adelswärd, Vahlquist, Söderberg* i Stockholm, *Olsson* i Blädinge, *Hellberg* i Lycksele, *Kristensson, Söderberg* i Hobborn och *Carlson* i Herljunga.